

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

S P R E N D I M A S **DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2009 METŲ SOCIALINIŲ PASLAUGŲ** **PLANO PATVIRTINIMO**

2009 m. kovo 27 d. Nr. T-79
Zarasai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Žin., 1994, Nr. 55-1049, 2008, Nr. 113-4290) 6 straipsnio 12 punktu, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo (Žin., 2006, Nr. 17-589) 13 straipsnio 3 dalimi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-11-15 nutarimu Nr. 1132 „Dėl socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 124-4705) patvirtintos socialinių paslaugų planavimo metodikos 33 punktu, Zarasų rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

Patvirtinti Zarasų rajono savivaldybės 2009 m. socialinių paslaugų planą (pridedamas).

Meras

Arnoldas Abramavičius

Forma patvirtinta
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos
ir darbo ministro 2007 m. balandžio 12 d.
įsakymu Nr. A1-104

PATVIRTINTA
Zarasų rajono savivaldybės tarybos
2009 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T-79

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2009 M. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ PLANAS

I. ĮVADAS

1. Bendra informacija

Zarasų rajono savivaldybės 2009 m. socialinių paslaugų planas rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-11-15 nutarimu Nr. 1132 „Dėl socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr.124-4705, 2007, Nr. 106-4342) patvirtinta socialinių paslaugų planavimo metodika ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-04-12 įsakymu Nr. A1-104 „Dėl socialinių paslaugų plano formos ir socialinių paslaugų efektyvumo vertinimo kriterijų patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 42-1608) patvirtinta socialinių paslaugų plano forma ir socialinių paslaugų efektyvumo vertinimo kriterijais.

Zarasų rajono savivaldybės 2009 m. socialinių paslaugų plano paskirtis - nustatyti socialinių paslaugų teikimo mastą ir rūšis Zarasų rajono savivaldybėje pagal gyventojų poreikius.

Socialinių paslaugų plane nustatyti socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslai atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros 2007-2009 metų programos pagrindinį tikslą „gerinti socialinių paslaugų infrastruktūrą bendruomenėse, skatinti teikti geros kokybės socialines paslaugas, didinti jų prieinamumą socialinės rizikos šeimoms ir vaikams, neįgaliesiems, senyvo amžiaus žmonėms, tam naudoti visus galimus išteklius: žmogiškuosius, finansinius, materialinius“.

Identifikuojant Zarasų rajono savivaldybės pagrindines socialines problemas, remtasi Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiamais duomenimis, Zarasų rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus kaupiamais duomenimis, Vaiko teisių apsaugos skyriaus bei socialinių paslaugų įstaigų pateiktais duomenimis.

Zarasų rajono savivaldybės 2009 m. socialinių paslaugų planas atitinka Utenos regiono plėtros plano 2006-2013 metų uždavinius ir tikslus bei Zarasų rajono savivaldybės plėtros 2008-2013 metų strateginio plano 2 prioriteto „Saugios ir sveikos aplinkos bendruomenei kūrimas“ 2.1. tikslą „užtikrinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą“ ir 4.3 tikslą „Žmoniškųjų išteklių kokybinė plėtra“. Šiems tikslams pasiekti strateginiame plane yra iškelti uždaviniai:

1. Plėtoti socialinių paslaugų, pritaikytų gyventojų poreikiams, sistemą.
2. Mažinti socialinę atskirtį.
3. Gerinti viešojo sektoriaus įstaigų darbuotojų administracinius gebėjimus, kelti kvalifikaciją.

2. Socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslai

Svarbiausi socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslai:

- 2.1. Plėtoti socialinių paslaugų, pritaikytų rajono gyventojų poreikiams, sistemą.
- 2.2. Didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir gerinti jų kokybę.
- 2.3. Mažinti socialinę atskirtį.
- 2.4. Formuoti vieningą kompleksinę socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo

sistema.

2.5. Naudoti vieningą socialinės paramos ir socialinių paslaugų gavėjų duomenų bazę.

3. Socialinių paslaugų plano rengėjai

Alina Sklinsmontienė, Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėja

Laima Tuzikienė, Zarasų rajono savivaldybės administracijos Finansų skyriaus vedėja

Irena Gaigalienė, Zarasų rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėja

Valentina Paliūnienė, viešosios įstaigos Zarasų rajono socialinių paslaugų centro direktorė

Vilma Zarakauskienė, Salako bendruomenės centro direktorė

Dalyvavo rajone veikiančių neįgaliųjų asociacijų ir senų žmonių bei vaikų globos namų atstovai.

II. BŪKLĖS ANALIZĖ

4. Savivaldybės socialinės ekonominės ir demografinės situacijos įvertinimas

4.1. Vidutinis metinis gyventojų skaičius ir sudėtis:

Eil. Nr.	Rodiklis	Gyventojų skaičius (šeimų)
1	2	3
1.	Gyventojų skaičius	20 356
	iš jų:	
1.1.	mieste	8 517
1.2.	kaime	11 839
	Iš bendro gyventojų skaičiaus:	
2.1.	pensinio amžiaus gyventojai	5 307
2.2.	darbingo amžiaus gyventojai	11 950
2.3.	suaugę asmenys su negalia	2039
2.4.	vaikai	4036
2.5.	vaikai su negalia	95
2.6.	socialinės rizikos vaikai	350
3.	Socialinės rizikos šeimos	133
4.	Vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose	350

4.2. Gyventojų socialinių paslaugų poreikius sąlygojantys veiksniai

Gyventojus socialinių paslaugų poreikius ir socialinio tinklo kūrimąsi sąlygoja tiek išorės aspektai, tiek vidiniai veiksniai.

Išorės veiksniai. Socialinių paslaugų poreikiui ir tinklo plėtojimui įtakos turi politiniai veiksniai ir jų pokyčiai, įtakojantys socialinės apsaugos politiką Lietuvoje: Lietuvos Respublikos įstatymai, Vyriausybės nutarimai ir kiti teisės aktai, reglamentuojantys socialinių paslaugų teikimą.

2006 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujas Socialinių paslaugų įstatymas, kuriame daug dėmesio skiriama socialinių paslaugų tikslingumui, efektyvumui, kokybei. Jame numatytos valstybinės dotacijos socialinėms paslaugoms kai kurioms asmenų grupėms, o tai įpareigoja sukurti ir šių paslaugų teikimui reikalingą infrastruktūrą.

Planuojant ir organizuojant socialinių paslaugų teikimą orientuojamasi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamas užimtumo ir socialinės politikos priemonės.

Svarbiausi uždaviniai ir toliau išlieka socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas.

Vidiniai veiksniai. Žemas gimstamumo lygis, jaunimo emigracija lemia spartų mūsų šalies gyventojų senėjimą. Rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, vyrauja pagal demografiją senos visuomenės tipas, 26 proc. Zarasų rajono gyventojų yra pagyvenę ir seni žmonės (2007 m. – 25,7 proc.). Seniems ir labai seniems žmonėms iškyla sveikatos, apsitarnavimo, prisitaikymo buityje ir visuomenėje problemų. Senoje visuomenėje mažėja gebėjimas dalyvauti senėjimo procese ir normalus pensinio amžiaus žmogaus senėjimas gali virsti patologiniu.

Vadovaujantis Socialinių paslaugų centro pateiktais duomenis, 2008 m. išaugo pagalbos namuose paslaugų gavėjų skaičius nuo 145 iki 166. Didžioji Zarasų rajono gyventojų dalis gyvena kaime, todėl itin didelis dėmesys turi būti skiriamas kaime ir vienkiemiuose gyvenančių asmenų socialinių paslaugų plėtojimui ir socialinės atskirties prevencijai.

Taigi, senyvo amžiaus asmenys ir asmenys su negalia bei jų šeimos, socialinės rizikos šeimos ir juose augantys vaikai, socialinės rizikos suaugę asmenys yra pagrindiniai paslaugų gavėjai Zarasų rajone.

2008 m. viduryje 8 517 (41 proc.) Zarasų rajono gyventojų gyveno mieste, 11 839 (59 proc.) – kaime. Lietuvoje tuo pačiu laikotarpiu šie rodikliai atitinkamai buvo 66,67 proc. ir 33,33 proc. Lyginant su visos Lietuvos pasiskirstymu, Zarasų rajone gana didelė gyventojų dalis gyvena kaime, tačiau pagal socialinių paslaugų analizės rezultatus beveik visos socialinių paslaugų įstaigos yra susitelkusios Zarasų mieste. Per 2008 m. padidėjo socialinių paslaugų prieinamumas Zarasų rajono gyventojams, gyvenantiems vietovėse, kurios yra labiau nutolusios nuo Zarasų miesto, kadangi seniūnijose dirba socialinės priežiūros darbuotojai darbui su socialinės rizikos šeimomis.

Kaime gyvenančių potencialių socialinių paslaugų gavėjų socialinės paslaugos kartais nepasiekia ir dėl transporto problemų. Nors Socialinių paslaugų centras stengiasi aprūpinti transportu socialinius darbuotojus, dirbančius su žmonėmis, tačiau būna atvejų kai socialiniams darbuotojams dirbantiems seniūnijose susidaro problemų dėl transporto, kad pasiekti atokiose vietose gyvenančius asmenis. Rajone viena iš prioritetinių socialinių paslaugų plėtros kryptių yra nestacionarių socialinių paslaugų prieinamumo didinimas kaimo vietovėse.

Jei 2007 m. buvo nepakankamai sprendžiamos suaugusiųjų socialinės rizikos asmenų problemos: alkoholikams, benamiams, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, skurde gyvenantiems asmenims ir kt., tai 2008 m. šiems asmenims išsprendė laikino apnakvindinimo problemos. Nuo 2008 m. spalio 1 d. Socialinių paslaugų centre pradėjo veikti nakvynės namai, kuriuose iki 12 mėn. gali apsigyvendinti benamiai, vaikataujantys, grįžę iš įkalinimo vietų asmenys, kuriems padės socialiniai darbuotojai integruotis bendruomenėje, teikiamos trumpalaikės socialinės globos, asmens higienos ir priežiūros paslaugos, organizuojamas užimtumas.

2008 m. Zarasų rajono savivaldybėje gyvenančių socialinės rizikos šeimų buvo 133, VŠĮ Zarasų rajono socialinių paslaugų centre dirba 10 socialinių darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis. Kartu su Vaiko teisių apsaugos skyriumi socialinis darbas su šiomis šeimomis suaktyvėjo, situacija šiose šeimose gerėja.

Vaikų, kurie apgyvendinami vaikų globos namuose, skaičius, mažėja. Dalis vaikų, kuriems yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba) jau yra sugrąžinti į biologines šeimas. Socialinis darbas su šiuo vaikų šeimomis ir toliau aktyvės.

Nepalankios demografinės tendencijos – gimstamumo mažėjimas, šeimos struktūros kitimas (daugėja šeimų, kuriose yra tik vienas iš tėvų, dažniausiai – motina), visuomenės senėjimas, didėjanti jaunų žmonių emigracija sąlygoja socialinių problemų gausėjimą, didesnę formalios ir neformalios globos poreikį, dėl kurio auga socialinių paslaugų paklausa ir tuo pačiu išlaidos socialinei apsaugai.

4.3. Kiti rodikliai

2008 m. Statistikos departamento duomenimis Zarasų rajone gyveno 20 356 gyventojų. Per pastaruosius metus gyventojų skaičius rajone nuolat mažėjo. Dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos 2002-2008 m. Zarasų rajonas neteko 1051 gyventojų. Pagrindinė rajono gyventojų mažėjimo priežastis – kasmet didėjantis mirtingumas ir palyginus mažas gimstamumas. Zarasų rajono savivaldybėje 1990-2008 m. gyventojų skaičius sumažėjo nuo 25,6 iki 20,4 tūkst.

Demografinė situacija Zarasų rajone dėl progresuojančio gyventojų senėjimo yra sudėtingesnė negu visoje respublikoje. Gyventojų senėjimas - tai priežastis, dėl kurios mirtingumo koeficientas Zarasų rajone išaugo.

Gyventojų amžiaus struktūra 2001 ir 2008 m. pradžioje Statistikos departamento duomenimis

Gyventojai (%)				
	iki darbingo amžiaus	darbingo amžiaus	pensinio amžiaus	iš viso
2001 m. Lietuva	21,3	57,9	20,8	100
Utenos apskritis	20,5	55,3	24,2	100
Zarasų rajonas	20,9	51,1	28,1	100
2008 m Lietuva	18,0	62,5	19,5	100
Utenos apskritis	16,6	60,7	22,7	100
Zarasų rajonas	17,7	56,6	25,7	100

Būtina pabrėžti, kad gyventojų amžiaus struktūroje yra aiški disproporcija tarp vaikų, darbingo ir pensinio amžiaus žmonių. Charakteringa Zarasų rajono ypatybė, kad pensinio amžiaus žmonių dalis tarp visų gyventojų (2008 m. buvo 26 %) yra žymiai didesnė nei visos Utenos apskrities mastu (22,7 %) ir Lietuvos mastu (19,5 %).

Nedarbo rodikliui būdingas sezoniškumas. Aukščiausia nedarbo rodiklio reikšmė Zarasų rajono savivaldybėje buvo sausio–kovo mėnesiais (šalies vidurkis siekė 5,0-5,4 %), žemiausias - gegužės–birželio bei gruodžio mėn. (3,8-3,9). Todėl galima teigti, kad oficialaus darbo poreikis gerokai išauga žiemą, o sumažėja vasarą. Suintensyvėjus žemės ūkio darbams pavasario pabaigoje ir vasaros pradžioje, teritorinėje darbo biržoje registruojasi mažiau bedarbių. Žiemą darbo rajone susirasti sunkiau, todėl bedarbių gretos pagausėja.

2008 m. į Zarasų darbo biržą kreipėsi 1287 bedarbių, t.y. 221 bedarbiu daugiau nei 2007 m., įdarbinti – 1006 asmenys (iš jų: 147 pagal terminuotas darbo sutartis).

Zarasų rajone silpnai išvystyta pramonė, todėl didesnė nedarbingo amžiaus gyventojų dalis, svarbią gyventojų pajamų dalį sudaro pensijos, pašalpos bei įvairios kitos pinigines paramos išmokos.

5. Esamos socialinių paslaugų infrastruktūros savivaldybėje analizė

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų įstaigos tipas pagal žmonių socialines grupes ¹	Socialinių paslaugų įstaigos pavadinimas	Pavaldumas ²	Vietų (gavėjų ³) skaičius	
				iš viso	Iš savivaldybės
1	2	3	4	5	6
1.	Soc. globos namai	1.1.Zarasų pens.	Apsk.	220	11

¹ Lentelė užpildoma pagal Socialinių paslaugų kataloge (Žin., 2006, Nr. 43-1570) numatytus socialinių paslaugų įstaigų tipus.

² Apskritis, savivaldybės, nevyriausybinė organizacija, privačios ir kt.

³ Maksimalus lankytojų skaičius per dieną.

1	2	3	4	5	6
		1.2. Antazavės vaikų globos namai 1.3. Zarasų vaikų globos namai	Apsk. Apsk.	70 60	14 3
2.	Šeimynos	-	-	-	-
3.	Laikino gyvenimo namai	-	-	-	-
4.	Dienos socialinės globos centrai	-	-	-	-
5.	Savarankiško gyvenimo namai	-	-	-	-
6.	Socialinės priežiūros centrai	-	-	-	-
7.	Bendruomeninės įstaigos	7.1. Salako bendr. centras: - globos namai - socialinių paslaugų tarnyba	Sav.	 30 40	 30 40
8.	Kitos socialinių paslaugų įstaigos (pagalbos į namus tarnyba, socialinių paslaugų centras ir kt.)	8.1. Socialinių paslaugų centras 8.2. Zarasų krašto žmonių su negalia užimtumo dienos centras 8.3. Zarasų rajono neįgaliųjų draugijos dienos užimtumo centras 8.4. Zarasų aklujų ir silpnaregių skyriaus dienos centras 8.5. Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų Viltis“	Sav. Nevalst. Nevalst. Nevalst. Nevalst.	253 45 40 10 10	253 - - - -

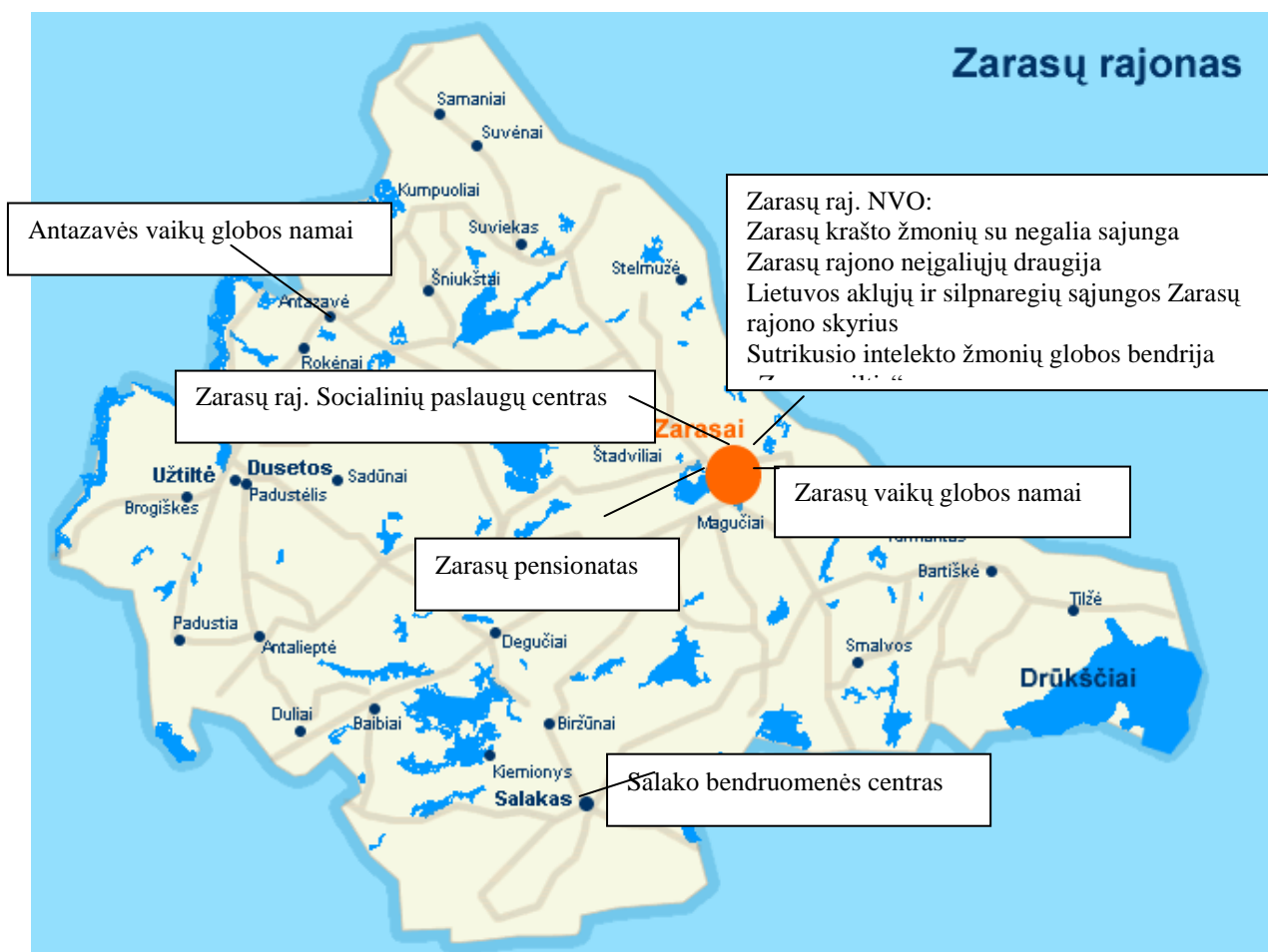
5.1. Socialinių paslaugų infrastruktūros išsidėstymas ir socialinių paslaugų teikimo savivaldybėje (seniūnijose) pakankamumo lygis

Zarasų rajono savivaldybės teritorijoje 2008 m. socialines paslaugas įvairioms klientų grupėms teikia 9 socialinių paslaugų įstaigos. Iš jų 3 stacionarios, 5 nestacionarios bei 1 mišrių socialinių paslaugų įstaiga (Salako bendruomenės centras). Pagal savo pavaldumą 3 pavaldžios Utenos apskrčiai (valstybinės), 2 Zarasų rajono savivaldybei ir 4 priklausė NVO sektoriui. Didžiausia socialinių paslaugų įstaigų dalis 2008 m. priklausė NVO sektoriui.

Socialinių paslaugų teikėjai

Paslaugų teikėjai	Socialinių paslaugų įstaigų	
	Skaičius	dalis (%)
1. Valstybinės įstaigos	3	33
2. Savivaldybių įstaigos	2	22
3. NVO įstaigos	4	45
4. Privačios įstaigos	0	0

Zarasų rajono socialinių įstaigų išsidėstymas

Zarasų rajono socialinių įstaigų išsidėstymo žemėlapyje matyti, kad beveik visos socialinių paslaugų įstaigos yra susitelkusios Zarasų mieste. Socialinių paslaugų netolygus

išsidėstymas lemia paslaugų neprieinamumo problemą Zarasų rajono vietovėse, kurios yra labiau nutolusios nuo Zarasų miesto.

Zarasų rajone šiuo metu veikia 2 Utenos apskrities viršininko įsteigti vaikų globos namai, finansuojami iš valstybės biudžeto:

1. **Zarasų vaikų globos namai**, esantys Zarasuose,
2. **Antazavės vaikų globos namai**, įsikūrę Antazavės kaime, Antazavės seniūnijoje.

2008 m. Zarasų rajone esančiuose dviejuose vaikų globos namuose gyveno 130 vaikų. Lyginant su ankstesniais metais, vietų skaičius nekito, o globojamų vaikų skaičius tolygiai mažėjo: per pastaruosius metus globojamų vaikų skaičius Zarasų rajono vaikų globos namuose sumažėjo 6,2 proc., per pastaruosius ketverius metus – 16,5 proc.

Zarasų ir Antazavės vaikų globos namuose teikiamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, apnakvindinimo, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, darbinių įgūdžių ugdymo, laisvalaikio organizavimo, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugos.

Zarasų rajone veikia vieni valstybiniai senelių globos namai – **Zarasų pensionatas**, įsikūręs Zarasų mieste, teikiantis ilgalaikes (trumpalaikes) socialinės globos paslaugas pagyvenusiems asmenims. 2008 m. Zarasų rajono savivaldybės Socialinės paramos skyrius gavo 9 prašymus apsigyventi senelių globos namuose, iš jų patenkinus visus, didžioji dalis senelių buvo apgyvendinti Zarasų pensionate. Pasikeitus ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos finansavimo tvarkai ir, įvertinant socialinę aplinką, išaugus paklausai kitų alternatyvių socialinei globai, socialinių paslaugų poreikiui, antrus metus pastebimas stacionarių globos paslaugų poreikio mažėjimas, visi gauti prašymai apsigyventi senelių globos namuose per paskutinius metus buvo patenkinti.

Šiuo metu Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius atlieka socialinių paslaugų administravimo funkcijas. Socialinių paslaugų teikimo funkciją Savivaldybė yra perdavusi jai pavaldžioms Socialinių paslaugų įstaigoms, kurių šiuo metu Zarasų rajone yra dvi: VšĮ Zarasų rajono socialinių paslaugų centras ir Salako bendruomenės centras.

Salako bendruomenės centre veikia 30 vietų senelių globos namai. Juose teikiamos trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos. Kiekvienais metais juose gyvena 30 senyvo amžiaus gyventojų. Socialinių paslaugų tarnyba visiems Salako bendruomenės gyventojams teikia informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, sociokultūrinės, asmens higienos ir priežiūros, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas. Centras aktyviai dalyvauja projektinėje veikloje vaikų dienos centro veiklai plėsti.

Kita Zarasų rajono savivaldybei priklausanti įstaiga – **VšĮ Zarasų rajono socialinių paslaugų centras**, kuris teikia socialines paslaugas Zarasų bendruomenės gyventojams. Šiuo metu tai pagrindinė nestacionarių socialinių paslaugų įstaiga Zarasų rajone.

Pagalbos namuose tarnyba 166 asmenims teikia pagalbos į namus paslaugas. Šių paslaugų poreikis kasmet auga. Vaikų dienos centras teikia socialines paslaugas 45 Zarasų miesto probleminių šeimų vaikams. Vaikų dienos centre organizuojamas vaikų socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, pamokų ruošą, laisvalaikio užimtumas ir maitinimas. Paramos šeimai tarnyba dirba su rajono socialinės rizikos šeimomis. Socialinė pagalba teikiama pačiame centre arba šeimoje, dirba 10 socialinių darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis. Centre teikiamos specialaus transporto paslaugos, skiriamos techninės pagalbos priemonės (vežimėliai, vaikštynės, ramentai, lazdelės pasiramsčiavimui ir kt.) Veikia pagyvenusių žmonių dienos centras, kurį lanko daugiau nei 400 pagyvenusių asmenų per metus. Teikiamos informavimo, konsultavimo, sociokultūrinės paslaugos. Organizuojamas pagyvenusių žmonių laisvalaikis, renginiai, susikūrė Senjorų klubo „Dar ne vakaras“ ansamblis „Svaja“.

Nuo 2008 m. spalio mėn. pradėjo veikti Nakvynės namai, kurie teikia laikino apnakvindinimo, trumpalaikės socialinės globos paslaugas benamiams, grįžusiems iš įkalinimo vietų, valkataujantiems. Centre naujose patalpose pradėjo veikti paramos valgykla, kur vaikams iš socialinės rizikos šeimų teikiamos vieną kartą per dieną maitinimo paslaugos, kartu jie galės gauti kokybiškesnes socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, kompiuterinio raštingumo, sociokultūrinės paslaugas.

Įgyvendinant neįgaliųjų socialinės integracijos tikslus svarbu teikti socialines paslaugas neįgaliesiems ir jų šeimoms, užtikrinant lygias galimybes jiems dalyvauti visose visuomenės gyvenimo srityse.

Zarasų rajone nevalstybiniam sektoriui priklausančios įstaigos, atstovaujančios neįgaliesiems, vykdančios neįgaliųjų socialinę integraciją, organizuojančios neįgaliųjų užimtumą, poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą, teikiančios socialines paslaugas, sudaro apie 45 proc. visų Zarasų rajono socialinių paslaugų įstaigų. Šiuo metu rajone veikia 4 neįgaliųjų asociacijos, visos teikiančios socialines paslaugas asmenims su negalia:

- Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga,
- Zarasų rajono neįgaliųjų draugija,
- Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų Viltis“,
- Lietuvos aklujų ir silpnaregių sąjungos Zarasų rajono skyrius.

Pirminės sveikatos priežiūros centre prie Psichikos sveikatos centro veikia Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos Zarasų skyrius, kuris gauna finansavimą per vykdomus projektus. Veikia suaugusių su psichine negalia asmenų dienos užimtumo centras, teikiamos bendrosios socialinės paslaugos.

Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga įkurta 1997 m. vienija 444 narius. Veikla vyksta per projektus, partnerius, rėmėjus, narių įnašus. Asociacija prisideda informuodama visuomenę, formuodama socialinių paslaugų tinklą. Sąjungos įkurtame užimtumo dienos centre per pastaruosius metus buvo suteikta 6890 paslaugų neįgaliesiems, gyvenantiems tiek mieste, tiek kaime.

Zarasų rajono neįgaliųjų draugija įkurta 1998 metais, šiuo metu vienija 272 narius, turinčius įvairių fizinių negalią. Nuo 2006 m. naujai įrengtame neįgaliųjų dienos užimtumo centre organizuojama įvairi veikla neįgaliesiems, veikia savipagalbos grupės: siuvimo, keramikos, gamybos papuošalų iš veltinio. Teikiamos savarankiškumo didinimo, užimtumo paslaugos, veikia moterų ansamblis „Ežerija“. Dusetų mieste veikia Zarasų rajono neįgaliųjų draugijos padalinys, kuris teikia socialines paslaugas Dusetų bendruomenės gyventojams.

Zarasų krašto žmonių su negalia sąjungos ir Zarasų rajono neįgaliųjų draugijos centruose teikiamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, sociokultūrinės, asmens higienos ir priežiūros paslaugos neįgaliesiems.

Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų Viltis“ teikia nestacionarias socialines paslaugas vaikams ir jaunuoliams, turintiems intelekto sutrikimų, ir jų šeimoms. Veikla organizuojama programų pagrindu. Pagrindiniai tikslai – neįgaliųjų asmenų integracija į visuomenę, vykdant intervencijas į ankstyvąją reabilitaciją, ugdymą, darbinį ir laisvalaikio užimtumą bei teikiant pagalbą ir paramą šeimoms, auginančioms vaikus su negalia. Bendrija teikia neįgaliesiems vaikams ir jų šeimoms pagalbą namų paslaugas, taip suteikdama tėvams galimybę susitvarkyti reikalus ir pailsėti. Bendrija „Zarasų Viltis“ socialines paslaugas teikė 62 nariams iš jų 29 sutrikusio intelekto žmonėms, iš jų 21 vaikui. Veiklą vykdė 1 socialinis darbuotojas ir 2 savanoriai.

Bendrijos „Zarasų Viltis“ būstinėje neįgaliesiems, jų atstovams bei šeimos nariams, asmenims, dirbantiems su neįgaliaisiais, teikiama reikiama informacija, konsultacijos, kartu su asmeniu analizuojama jo (šeimos) probleminė situacija ir ieškoma veiksmingų sprendimo būdų, rengiami dokumentai, reikalingi valstybės, savivaldybių institucijoms, kitiems juridiniams bei privatiems asmenims. Kartu su šeimos nariais aptariami klausimai dėl ugdymo, mokymo, reabilitacijos įstaigų, kurios labiausiai atitiktų sutrikusio intelekto žmogaus (vaiko) poreikius, suteikiama kompleksinė pagalba šeimoms, auginančioms sutrikusio intelekto vaiką.

Bendrija „Zarasų Viltis“ organizuoja šeimoms išvykas į kultūrinius renginius, vykstančius rajone. Vasarą Zarasų rajone surengta socialinės reabilitacijos stovykla, šeimoms, auginančioms vaikus su negalia.

Aklųjų ir silpnaregių sąjungos Zarasų rajono skyrius vienija 64 regėjimo negalią turinčius asmenis. Sąjungos nariai aprūpinami techninės pagalbos priemonėmis, labdara, teikiamos sociokultūrinės, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, asmens higienos ir

priežiūros, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos. Pagrindinę savo veiklą Aklųjų ir silpnaregių sąjungos Zarasų rajono skyrius vykdo 2002 metais įsteigta dienos centre.

Didesnė dalis socialines paslaugas teikiančių nevalstybinių organizacijų savo veiklą vykdo mieste, todėl miesto gyventojams teikiamos šių įstaigų bendrosios socialinės paslaugos yra labiau prieinamos negu kaimo gyventojams.

Neįgaliuosius pagal negalios pobūdį ir jų šeimos narius atstovaujančios organizacijos yra svarbūs savivaldybės partneriai, užtikrinantys sėkmingą neįgaliųjų socialinę integraciją Zarasų rajone. Zarasų rajono savivaldybė nuolat remia neįgaliuosius atstovaujančių organizacijų veiklą ir vykdomus projektus.

Plečiant socialinių paslaugų tinklą asmenims su negalia, būtina bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, teikiančiomis socialines paslaugas, kurių poreikio nepatenkina veikiančios socialinių paslaugų įstaigos.

Be šių, aukščiau išvardintų socialinių paslaugų įstaigų, socialines paslaugas teikiamos ir kitose savivaldybės, švietimo, sveikatos, NVO įstaigose, kurių pagrindinė veikla nėra socialinių paslaugų teikimas.

Zarasų rajono savivaldybės Socialinės paramos skyriaus ir Vaiko teisių apsaugos skyriaus darbuotojai be vykdomų socialinių paslaugų administravimo funkcijų, teikia kai kurias bendrąsias socialines paslaugas: informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo.

Veikia Dusetų specialioji mokykla ir Magučių ugdymo centras. Teikiamos ugdymo paslaugos vaikams ir jaunuoliams su negalia.

Socialinės paslaugos teikiamos ir sveikatos priežiūros įstaigose: Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos tarnyboje (vaikai su negalia).

Be jau įvardintų NVO įstaigų, Zarasų rajone veikia Panevėžio vyskupijos Zarasų dekanato Caritas, Zarasų anoniminių alkoholikų grupė.

6. Savivaldybės galimybių teikti socialines paslaugas ir socialinių paslaugų poreikio įvertinimas

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų rūšys pagal žmonių socialines grupes ⁴	Asmenų (šeimų) skaičius, kuriems socialinių paslaugų poreikis		1000 gyventojų tenka vietų	iš jų finansuoja savivaldybė
		įvertintas	Nepatenkintas		
1	2	3	4	5	6
1.	Ilgalaikė socialinė globa	43 asm.	-	6,9	90 proc.
2.	Trumpalaikė socialinė globa	16 asm.	-	_*	_*
3.	Dienos socialinė globa institucijoje	-	-	-	-
4.	Dienos socialinė globa asmens namuose	7 asm.	-	0,3	20 proc.
5.	Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	-	-	-	-

⁴ Lentelė užpildoma pagal Socialinių paslaugų kataloge (Žin., 2006, Nr. 43-1570) žmonių socialinėms grupėms numatytas socialinių paslaugų rūšis.

1	2	3	4	5	6
6.	Pagalba į namus	170 asm.	-	8,2	100 proc.
7.	Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas institucijoje	45 asm.	-	2,2	70 proc.
8.	Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas asmens namuose	133 šeimos	-	6,6	-
9.	Laikinas apnakvindinimas	0	0	-	-
10.	Kitos socialinės priežiūros paslaugos (intensyvi krizių įveikimo pagalba socialinės rizikos asmenims)	133 šeimos	133 šeimos	-	-
11.	Bendrosios socialinės paslaugos	Tenkina- nama pagal poreikį	Tenkina- ma pagal poreikį		

* - Poreikis tenkinamas ilgalaikės socialinės globos įstaigose

6.1. Savivaldybės organizuojamų socialinių paslaugų analizė

Zarasų rajone socialinės paslaugos teikiamos šioms gyventojų grupėms:

- socialinės rizikos šeimoms, auginančioms vaikus;
- vaikams su negalia ir jų šeimoms;
- likusiems be tėvų globos vaikams;
- suaugusiems asmenims su negalia ir jų šeimoms;
- senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimoms;
- socialinės rizikos suaugusiems asmenims ir jų šeimoms;
- kitiems asmenims ir jų šeimoms.

Socialinės rizikos šeimos, auginančios vaikus. 2008 m. Zarasų rajone buvo 133 socialinės rizikos šeimos, jose augo 350 vaikų.

Darbai su šių šeimų nariais yra sudaromi individualūs socialinio darbo planai kiekvienai šeimai. Vaiko teisių apsaugos skyrius ypatingą dėmesį skiria darbui su socialinės rizikos šeimomis, siekdamas užtikrinti jose gyvenančių vaikų saugumą, siekdamas padėti šeimai įgyti naujų sveikų funkcionavimo įgūdžių, pagerinti tėvystės įgūdžius, patenkinti būtinus šeimos poreikius-saugumą, pastovumą, vaiko ir šeimos gerovę. Bendradarbiaujant su Socialinės paramos skyriumi bei kitomis socialines paslaugas teikiančiomis institucijomis, mokyklomis, bendruomenėmis, seniūnijomis, policijos komisariatu buvo numatomi kiekvienos šeimos problemų sprendimo planai ir kartu su kitų institucijų specialistais siekiama jų įgyvendinimo. 2008 metais pavyko užmegzti glaudesnę ryšį su medicinos priežiūros paslaugas teikiančiomis įstaigomis (VŠĮ Zarasų rajono Pirminės sveikatos priežiūros centru bei VŠĮ Zarasų ligonine).

Šeimose vyrauja šios problemos: girtavimas, ilgalaikis nedarbas, šeimyninių santykių nestabilumas, naudojama psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta prieš vaikus. Dėl tėvų nepriežiūros vaikai apgyvendinami vaikų globos namuose.

Socialinės paslaugos rizikos šeimoms teikiamos Zarasų rajono socialinių paslaugų centre. Centro Paramos šeimai tarnyboje dirba 10 socialinių darbuotojai darbui su rizikos

šeimomis. Šiuo metu socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslauga teikiama 133 šeimoms. Rajone socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos socialinės rizikos šeimoms bei jose augantiems vaikams teikiamos institucijoje bei asmens namuose.

Centrui glaudžiai bendradarbiaujant su Vaiko teisių apsaugos skyriumi, socialinis darbas su šiomis šeimomis žymiai suaktyvėjo, pinigine parama ir išmokos vaikams yra teikiamos paslaugomis, tačiau būtina socialinio darbo plėtra su socialinės rizikos šeimomis ir jose augančiais vaikais siekiant atstatyti šeimos socialinio funkcionavimo sugebėjimus, didinant šeimos atsakomybę už vaikų priežiūrą ir auklėjimą. Efektyviam darbui su šeimomis ir jų nariais būtina kvalifikuota psichologų pagalba, reikalinga įkurti Krizių centrą smurtą patyrusiems asmenims ar šeimoms, auginančioms vaikus.

Zarasų rajono Socialinių paslaugų centre jau antrus metus veikia vaikų dienos centras, Zarasų mieste ir Zarasų seniūnijoje socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams socialinės paslaugos teikiamos nuosekliau: organizuojamas jų maitinimas paramos valgykloje, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, teikiamos sociokultūrinės paslaugos, vaikai turi galimybę ruošti pamokas, mokytis kompiuterinio raštingumo, bendrauti ir ugdyti savo kūrybiškumą.

Zarasų rajono Socialinių paslaugų centre daugiau dėmesio teikiama kompleksinės pagalbos teikimui socialinės rizikos šeimai ir joje augantiems vaikams.

Salako bendruomenės centre vaikų dienos centro veikla kasmet finansuojama per projektus. 2008 metais vykdant projektą, buvo sudarytos sąlygos socialinės rizikos šeimų vaikų socialinių, buitinių, higieninių įgūdžių ugdymui. Vaikai dalyvaudami įvairiose veiklose mokėsi naujų įgūdžių, bendravimo ir bendradarbiavimo, mokėsi suderinti konkurenciją su sėkmingu bendradarbiavimu, pažinti save ir kitus bei išreikšti save, savo mintis bei rasti būdų įdomiai ir savitai, turiningai praleisti laisvalaikį. Vykdami į bendras išvykas, ekskursijas turėjo galimybę stiprinti ir plėtoti darnius tarpusavio santykius natūralioje aplinkoje, ugdyti socialinius ir emocinius įgūdžius, mokytis realiame gyvenime kylančias konfliktines situacijas spręsti. Projekte dalyvavo 35 vaikai iš 17 socialinės rizikos šeimų ir jų tėveliai. Su vaikais dirbo socialinis darbuotojas ir psichologas (psichologo etatas finansuotas iš projekto lėšų). Šie darbuotojai nuolatos lankėsi vaikų šeimose, bendravo su tėveliais teikdami jiems reikalingą socialinę, psichologinę pagalbą, bendradarbiavo su Salako pagrindine mokykla, kultūros namais, biblioteka, seniūnija ir bažnyčia.

Atsižvelgiant į dabartinę situaciją, reikia plėsti vaikų dienos centrų paslaugas, kurios būtų prieinamos visiems rajono gyventojams. Ypač reikia steigti analogiškus centrus kaimiškose vietovėse, seniūnijose, kuriuose gyvena daugiau socialinės rizikos grupei priklausančių šeimų.

Vaikai su negalia ir jų šeimos. Pagalbos į namus paslaugas vaikams su negalia Zarasų rajone teikia tik viena NVO įstaiga - Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų Viltis“, dirbanti su vaikais, turinčiais intelekto sutrikimą.

2008 m paslaugos teikiamos 15 sutrikusio intelekto asmenims, iš jų 8 vaikams, turintiems sunkią negalią (3 su kompleksine judėjimo negalia), bei jų tėvams ar teisėtiems globėjams. Socialinis darbuotojas (specialistas) paslaugą teikiama šeimų gyvenamojoje vietoje, namuose po 1 – 3 val. (pagal poreikį, derinant darbo laiką su šeima) kiekvienai šeimai kartą per savaitę. Sutrikusio intelekto asmenims (vaikams) teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba. Sutrikusio intelekto vaikų šeimoms teikiamos „atokvėpio“ paslaugos. Šeimos nariai, palikę vaiką soc. darbuotojo priežiūroje, gali spręsti šeimos, auginančios sutrikusio intelekto vaiką, socialines, buitines, teises, sveikatos bei ūkines problemas. Aktuali problema - atokiose rajono vietose gyvenančios šeimos, todėl planuojama didinti pagalbą neįgaliems vaikams ir šeimoms, turinčioms socialinių problemų, teikiant kvalifikuotą socialinę pagalbą.

Taip pat, bendradarbiaujant su Socialinių paslaugų centru, šiems vaikams buvo organizuojamos transporto paslaugos, skiriamos techninės pagalbos priemonės.

Šiuo metu Zarasų rajone pagrindinės ugdymo ir užimtumo paslaugos vaikams su negalia teikiamos ugdymo, o ne socialinėse įstaigose. Savivaldybei priklausančiame Magučių ugdymo centre vaikai, turintys negalią, yra ugdomi pagal neformalaus švietimo programas. Čia jiems

suteikiama dienos globa institucijoje. Dusetų specialiojoje mokykloje teikiamos mokymo ir ugdymo paslaugos. Per pastaruosius ketverius metus nebuvo gauta nei vieno prašymo iš šeimų, auginančių vaikus su negalia, dėl vaikų apgyvendinimo specialiuose vaikų ir jaunimo su negalia globos įstaigose.

Likę be tėvų globos vaikai. Vaiko teisių apsaugos skyrius (2008 m. gruodžio 31 dienai) vykdo 162 (2007 m. -157, 2006 m.-166) globojamų (rūpinamų) vaikų, kurie yra likę be tėvų globos, globos (rūpybos) priežiūra: iš jų 59 (2007 m. -53, 2006 m.-56) vaikai globojami (rūpinami) šeimose ir 103 (2007 m. -104, 2006 m.-110)- institucijose.

Palyginus su Utenos apskrities ir Lietuvos duomenimis, Zarasų rajone vaikų globojamų institucijose skaičius yra žymiai didesnis nei vaikų, globojamų šeimose. Utenos apskrityje globojamų vaikų šeimose ir institucijose santykis atitinkamai buvo 51:49 proc., Lietuvoje – 56:44.

2008 m. Zarasų rajono vaikams, netekusiems tėvų globos, trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos buvo teikiamos Utenos apskrityje pavaldžiuose vaikų globos namuose: Zarasų vaikų globos namuose paslaugos buvo teikiamos 45 vaikams, Antazavės vaikų globos namuose - 59 vaikams ir Utenos vaikų globos namuose – 2 vaikams.

Suaugę asmenys su negalia ir jų šeimos. Zarasų rajone buvo 2039 asmenys su negalia (tai sudarė apie 9 proc. visų Zarasų rajono gyventojų)

Zarasų rajono VšĮ Socialinių paslaugų centras asmenims su negalia teikia informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, specialaus transporto, pagalbos į namus paslaugas, skiria techninės pagalbos priemones. Nuo 2008 m. lapkričio mėn. 6 asmenims su sunkia negalia pradėtos teikti dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose.

Kasmet rajono neįgaliems pagal poreikį yra pritaikomas būstas. 2008 m. 5 neįgaliems buvo pritaikyti būstai.

Neįgaliesiems socialinės reabilitacijos paslaugas teikia Zarasų darbo birža, neįgaliuosius atstovaujančios nevalstybinės organizacijos, socialinių paslaugų, sveikatos, švietimo, kultūros ir sporto įstaigos. Šios įstaigos ir organizacijos teikia profesinės reabilitacijos, socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo paslaugas, organizuoja kultūrinę ir sportinę neįgaliųjų veiklą.

Zarasų rajone veikia nevalstybinių organizacijų dienos centrai neįgaliems (du skirti asmenims, turintiems fizinę negalią, kompleksinę negalią, vaikams su negalia, 1 – regos negalią turintiems asmenims), kuriuose kartu su sociokultūrinėmis, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugomis teikiamos ir kitos socialinės paslaugos.

Negalintys savimi pasirūpinti neįgalūs asmenys apgyvendinami neįgaliųjų globos įstaigose. Šiuo metu ilgalaikės socialinės globos paslaugas šiems asmenims teikia Zarasų pensionatas, Aknystų bei Visagino psichoneurologiniai pensionatai (apskrities pavaldumo globos įstaigos). 2008 m. vienas Zarasų rajono gyventojas (vaikų globos namų globotinis) gauna ilgalaikės socialinės globos paslaugas Utenos specialiojo ugdymo ir užimtumo centre. Šiems asmenims socialinės globos paslaugų poreikis yra patenkintas.

Senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos. 2008 m. pensininkai sudarė ketvirtadalį Zarasų rajono gyventojų - 26 proc. (5307 pensininkai). Lyginant su kitomis Utenos apskrityje esančiomis rajonų savivaldybėmis, 2008 m. pradžioje šis rodiklis buvo vienas iš žemiausių. Lyginant su visos Lietuvos Respublikos bendru rodikliu – 19,5 proc., pensinio amžiaus žmonių skaičius Zarasų rajone išlieka labai aukštas (ketvirtadalis Zarasų rajono gyventojų yra pensinio amžiaus).

Bendrosios socialinės paslaugos seniems asmenims šiuo metu Zarasų rajone teikiamos dviejose Zarasų rajono socialinių paslaugų įstaigose – Zarasų rajono Socialinių paslaugų centre bei Salako bendruomenės centre. Socialinių paslaugų centras teikia ir pagalbos namuose paslaugas, veikia pagyvenusių žmonių dienos centras. Nemaža socialinių paslaugų dalį teikia NVO asociacijos.

Stacionarios globos paslaugos seniems žmonėms Zarasų rajone teikiamos 2 senelių globos namuose: Zarasų pensionate (Utenos apskrityje priklausančioje globos įstaigoje) ir Salako

bendruomenės centre veikiančioje stacionarioje globos įstaigoje (savivaldybės įstaiga).

Analizuojant socialinių paslaugų poreikį, matyti, kad pagyvenusiems asmenims ir toliau pagalbos į namus paslaugų poreikis didės.

Socialinės rizikos asmenys ir jų šeimos. Per 2008 m. apie 25 asmenų grįžo iš įkalinimo įstaigų. Dalis jų grįžta į šeimas, tačiau yra asmenų (virš 20 proc.), kurie yra vieniši ir neturi namų į kuriuos galėtų sugrįžti. 2008 m. rajone buvo 6 benamiai, kurie dažniausiai dėl asocialaus elgesio taip pat buvo likę be gyvenamosios vietos.

Socialinės rizikos asmenys, tai elgetaujantys, valkataujantys, piktnaudžiaujantys alkoholiu, ištraukę į nusikalstamą veiklą, smurtaujantys ar patyrę smurtą asmenys, iš dalies arba visiškai netekę gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu bei dalyvauti visuomenės gyvenime, benamiai, grįžę iš įkalinimo vietų asmenys, alkoholikai, ir kt. Šiems asmenims rajone teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos, vienkartinė pinigine parama, maitinimo paslaugos paramos valgykloje, jie aprūpinami būtiniaisiais drabužiais ir avalyne. 2008 m. Socialinių paslaugų centre pradėjo veikti nauji 6 vietų nakvynės namai, kuriuose iki 12 mėn. galės gyventi benamiai, valkataujantys, grįžę iš įkalinimo vietų asmenys. Bus patenkintas laikino apnakvindinimo, trumpalaikės socialinės globos paslaugų poreikis, efektyviau bus teikiamos ir kitos socialinės paslaugos suaugusių socialinės rizikos asmenų grupei. Nakvynės namuose dirba socialiniai darbuotojai, teikiamos asmens higienos ir priežiūros paslaugos, organizuojamas užimtumas. Per 2008 metus apsigyveno 1 asmuo, neturintis nuolatinės gyvenamosios vietos, dokumentus pradėjo tvarkyti dar 3 benamiai.

Rajone socialinės adaptacijos priemonių tinklas socialinės rizikos suaugusių asmenų grupei nėra pakankamai išplėtotas, trūksta socialinės adaptacijos priemonės įgyvendinančių institucijų, specializuotų psichologinės ir socialinės reabilitacijos įstaigų socialinės rizikos asmenims, turintiems priklausomybę nuo alkoholio ar kitų psichotropinių medžiagų.

Augantis asmenų, sergančių alkoholizmu, skaičius (2008 m. oficialiais Lietuvos sveikatos informacijos duomenimis Zarasų rajone alkoholizmu sirgo apie 40 asmenų, neoficialiais duomenimis šis skaičius yra tris, o gal net ir keturis kartus didesnis) liudija apie poreikį plėsti socialinių paslaugų tinklą, ir rūpintis ne tik sergančiųjų reabilitacija, bet ir priklausomybių prevencija. Šiuo metu visos paslaugos asmenims, turintiems priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų, teikiamos psichikos sveikatos centre, kuris yra vienas iš Zarasų rajono savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centro padalinių. Taip pat Zarasų rajone veikia viena anoniminių alkoholikų grupė, kuri organizuoja susitikimus ir grupės nariai vienas kitam teikia pagalbą per paramą. Bendradarbiaujant su Zarasų rajono VŠĮ Socialinių paslaugų centru, ateityje planuojama anoniminių alkoholikų grupės užsiėmimus rengti šio centro patalpose. Tačiau kol kas šios socialinių paslaugų gavėjų grupės asmenims trūksta socialinių paslaugų įvairovės. Dar sudėtingesnė situacija kaimuose, kur sergamumas priklausomybe nuo alkoholio yra dar didesnis, o reikalinga pagalba įveikti šią priklausomybę beveik visai neteikiama.

Kiti asmenys ir jų šeimos. Be aukščiau išvardintų socialinių paslaugų gavėjų grupių Zarasų rajono savivaldybėje būtų galima išskirti dar vieną grupę – skurdžiai gyvenančius asmenis.

Skurdas yra glaudžiai susijęs su socialine atskirtimi. Socialinė atskirtis yra kompleksinis reiškinys, atspindintis tam tikrų asmenų ar grupių negalėjimą ar nesugebėjimą naudotis visuomenės sukuriamomis gėrybėmis, dalyvauti darbinėje veikloje, bendruomenės gyvenime. Todėl siekiant mažinti šių asmenų socialinę atskirtį, svarbu jiems teikti reikalingą pagalbą.

Zarasų rajone jiems teikiamos informavimo, konsultavimo, asmens higienos ir priežiūros, maitinimo organizavimo paslaugos, plečiamos aprūpinimo būtiniaisiais drabužiais ir avalyne paslaugas. Šiems gyventojams paslaugas teikia Socialinių paslaugų centras. Vykdamas Maisto iš intervencinių atsargų teikimo programą, labiausiai nepasiturintys asmenys gauna paramą maisto produktais, jiems skiriama teisės aktais numatyta pinigine parama.

Socialinių paslaugų teikimo Zarasų rajono savivaldybėje ir socialinių paslaugų išvystymo normatyvų 2008 m. duomenimis lyginamoji analizė

	10000 gyventojų tenka		10000 gyventojų tenka Zarasų rajono savivaldybėje	
	vietų ⁵	gavėjų ⁶	vietų	gavėjų
<i>1</i>	2	3	4	5
1. Dienos socialinė globa institucijoje:				
1.1. suaugusiems asmenims su negalia	5,0	x	0	x
1.2. vaikams su negalia	0,4	x	0	x
1.3. senyvo amžiaus asmenims	4,0	x	0	x
2. Dienos socialinė globa asmens namuose:				
2.1. suaugusiems asmenims su negalia	x	3,0	x	1,0
2.2. vaikams su negalia	x	0,3	x	0
2.3. senyvo amžiaus asmenims	x	4,0	x	0
3. Trumpalaikė socialinė globa institucijoje:				
3.1. suaugusiems asmenims su negalia	0,5	x	Pagal poreikį	x
3.2. vaikams su negalia	1,1	x		x
3.3. likusiems be tėvų globos vaikams, kuriems nustatyta laikinoji globa, ir socialinės rizikos vaikams	5,0	x	Pagal poreikį socialinės globos namuose ar šeimynose	x
3.4. senyvo amžiaus asmenims	0,3	x	Pagal poreikį	x
3.5. socialinės rizikos suaugusiems asmenims	4,6	x	Pagal poreikį	x
3.5.1. nakvynės namuose	2,9	x	1,0	x
3.5.2. krizių centruose	1,0	x	0	x
3.5.3. psichologinės bei socialinės reabilitacijos įstaigose	0,7	x	0	x
4. Ilgalaikė socialinė globa institucijoje:				
4.1. suaugusiems asmenims su negalia	7,0	x	3,6	x
4.2. vaikams su negalia	1,0	x	Pagal poreikį socialinės globos namuose	x
4.3. likusiems be tėvų globos vaikams, kuriems nustatyta nuolatinė globa	8,5	x	6,0	x
4.4. senyvo amžiaus asmenims	10,0	x	15,8	x
5. Socialinė priežiūra asmens (šeimoms) namuose:				
5.1. pagalba į namus				

⁵ Planinis vietų skaičius stacionariose socialinės globos įstaigose ir savarankiško gyvenimo namuose, maksimalus lankytojų skaičius nestacionariose socialinės globos įstaigose per dieną.

⁶ Vidutinis gavėjų skaičius per mėnesį.

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
5.1.1. suaugusiems asmenims su negalia	x	2,0	x	1,4
5.1.2. vaikams su negalia	x	0,5	x	0,1
5.1.3. senyvo amžiaus asmenims	x	22,0	x	22,6
5.2. socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas				
5.2.1. socialinės rizikos šeimoms ir vaikams	x	50,0	x	30,0
5.2.2. socialinės rizikos suaugusiems asmenims	x	4,8	x	Pagal poreikį
6. Socialinė priežiūra savarankiško gyvenimo namuose, laikino apnakvindinimo įstaigose:				
6.1. suaugusiems asmenims su negalia	2	x	0	x
6.2. senyvo amžiaus asmenims	2	x	0	x
6.3. socialinės rizikos suaugusiems asmenims ir jų šeimoms	1	x	0	x
6.4. socialinės rizikos šeimoms	1	x	0	x
7. Socialinė priežiūra socialinės priežiūros centruose:				
7.1. socialinės rizikos vaikams	x	27,3	x	0
7.2. suaugusiems asmenims su negalia	x	19,0	x	0
7.3. socialinės rizikos suaugusiems asmenims	x	25,8	x	0
8. Bendrosios socialinės paslaugos:				
8.1. sociokultūrinės paslaugos	x	240,0	x	Pagal poreikį
8.2. transporto organizavimas	x	13,0	x	Pagal poreikį
8.3. kitos bendrosios socialinės paslaugos (pagal savivaldybių poreikį)	x	Pagal savivaldybės gyventojų poreikį	x	Pagal savivaldybės gyventojų poreikį

Nuo 2008 m. lapkričio mėn. savivaldybėje pradėtos teikti dienos socialinės globos paslaugos asmenims su sunkia negalia namuose, bet nepatenkintas poreikis išlieka dienos socialinės globos paslaugoms asmenims namuose bei institucijoje. Taip pat menkai išvystytos trumpalaikės socialinės globos institucijoje paslaugos socialinės rizikos suaugusiems asmenims. Rajone išlieka didelis poreikis krizių centrų, psichologinės bei socialinės reabilitacijos įstaigų paslaugų socialinės rizikos suaugusiems asmenims (smurtą patyrusioms moterims, benamiams, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų asmenims ir kt.). Vystant trumpalaikės socialinės globos paslaugas, tikslinga plėtoti šių paslaugų teikimą vaikams bei suaugusiems asmenims su negalia, kaip „atokvėpio“ paslaugas ar tęstines socialines paslaugas darbo savaitę (paromis), kai neįgalus asmenis prižiūrintys, globojantys šeimos nariai ar kiti asmenys dėl tam tikrų priežasčių (ligos, komandiruočių, atostogų, darbo grafiko, ir pan.) laikinai ar darbo savaitę negali vykdyti savo įsipareigojimų neįgalių žmonių atžvilgiu.

Trumpalaikės socialinės globos paslaugų poreikis senyvo amžiaus asmenims bei suaugusiems asmenims su negalia priskirtiniems socialinės rizikos asmenų grupei, kartu su medicininėmis paslaugomis dalinai tenkinamas Zarasų ligoninės slaugos skyriuje savivaldybei finansuojant slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugas asmenims, kurie neapsidraudę privalomuoju sveikatos draudimu, sergantys sunkiomis lėtinėmis ligomis ir kt. Socialinių

paslaugų centre pradėjus veikti Nakvynės namams savivaldybėje trumpalaikės socialinės globos paslaugos suaugusiems socialinės rizikos asmenims nakvynės namuose yra tenkinamos.

Taip pat reikia plėtoti trumpalaikės socialinės globos paslaugas socialinės rizikos suaugusiems asmenims, kurios iki šiol savivaldybėje nėra teikiamos. Šiuo metu suaugusiems asmenims, pvz. turintiems priklausomybių nuo alkoholio, teikiamos ilgalaikės socialinės globos paslaugos bendro pobūdžio globos įstaigose, skirtose senyvo amžiaus ar neįgaliems asmenims. Kadangi šiose įstaigose dažnai nėra galimybės šiems asmenims suteikti specifines psichologinės socialinės reabilitacijos paslaugas, šie klientai negauna reikiamos pagalbos bei sukelia nemažai problemų globojančioms įstaigoms pažeidinėdami vidaus tvarkos taisykles. Todėl reikia šiai asmenų grupei organizuoti ir teikti regionines socialines paslaugas psichologinės bei socialinės reabilitacijos įstaigose.

Teikiamos socialinės priežiūros paslaugos, pagalbos į namus paslaugos suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims ir vaikams su negalia pagal poreikį yra tenkinamos. Tačiau vertinant realią savivaldybės situaciją ateityje reikia plėsti šių paslaugų apimtį. Socialinės priežiūros paslaugų poreikis nėra tenkinamas pakankamai (pvz. savarankiško gyvenimo namų paslaugos asmenims su negalia 2008 metais nebuvo suteiktos 2 asmenims, pageidavusiems šias paslaugas gauti). Pagalbos namuose paslaugas šeimoms, auginančioms vaikus su negalia, teikia NVO, tačiau šių paslaugų nepakanka. Socialinės rizikos vaikams dienos centrų paslaugos teikiamos nepakankamai. Šios paslaugos turėtų būti vystomos kaimo vietovių gyventojams. Socialinės rizikos šeimoms socialinės priežiūros paslaugų poreikis dalinai tenkinamas. Šios paslaugos teikimui 2007 metais savivaldybėje įkurti nauji specialistų etatai, todėl toliau vystant šios rūšies paslaugas svarbu kelti teikiamų paslaugų kokybę bei užtikrinti jų efektyvumą.

Vertinant bendrųjų socialinių paslaugų teikimą, galima teigti, kad įstaigų, teikiančių bendrąsias socialines paslaugas, tinklas Zarasų mieste labiau išvystytas negu kaimiškose vietovėse. Todėl miesto gyventojai turi daugiau galimybių gauti daugiau ir įvairesnių bendrųjų socialinių paslaugų. Kaimo gyventojams dėl nepakankamo bendrąsias socialines paslaugas galinčių teikti institucijų ir specialistų skaičiaus bendrųjų socialinių paslaugų poreikis nėra iki galo patenkinamas. Šiuo metu kaimo gyventojams bendrąsias socialines paslaugas kiekvienoje rajono seniūnijoje teikia vidutiniškai du socialiniai darbuotojai: socialinio darbo organizatoriai bei socialiniai darbuotojai darbu su socialinės rizikos šeimomis. Šie specialistai teikia tokias bendrąsias socialines paslaugas: gyventojų informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas bei atstovavimas, aprūpinimas būtiniaisiais darbužiais ir avalyne. Išvardintas bendrąsias socialines paslaugas socialinio darbo organizatoriai bei socialiniai darbuotojai darbu su socialinės rizikos šeimomis teikia taip pat ir miesto gyventojams.

7. Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius savivaldybėje

Eil. Nr.	Įstaigos	Socialinių darbuotojų skaičius		Socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius
		iš viso	iš jų finansuojamų iš valstybės biudžeto	
1.	Savivaldybės socialinių paslaugų įstaigose:			
1.1.	biudžetinėse	6	-	4
1.2.	viešosiose	41	10	26
2.	Savivaldybės administracijoje	7	3	-
	Iš viso:	54	13	30

8. Ankstesnių metų socialinių paslaugų plano įgyvendinimo rezultatų trumpa apžvalga

Įgyvendinant ankstesnių metų socialinių paslaugų planą ir vykdant Socialinės paramos teikimo programą, visos planuotos priemonės yra įgyvendintos.

Vykdant Socialinių paslaugų programą, VšĮ Zarasų rajono socialinių paslaugų centras teikė rajono pagyvenusiems asmenims, neįgaliems, socialinės rizikos šeimoms, jų vaikams bendrąsias ir socialinės priežiūros paslaugas.

2008 m. 166 vienišiams pensininkams ir neįgaliems buvo teikiamos pagalbos į namus paslaugos, t. y. 25 gyventojais daugiau nei 2007 metais. Dar 22 asmenims buvo mokami pagalbos pinigai tam, kad patys nusipirktų jiems būtinas socialines paslaugas. 860 senyvo amžiaus žmonės ir neįgalieji pasinaudojo specialaus transporto paslaugomis nuvykti į gydymo ir reabilitacijos įstaigas, visus metus neįgalūs vaikai buvo vežiojami į Magučių ugdymo centrą, 177 rajono gyventojams skirtos įvairios techninės pagalbos priemonės.

Socialinių paslaugų centre veikianti paramos šeimai tarnyba, kuri dirba su socialinės rizikos šeimomis. 136 socialinės rizikos šeimoms ir jų vaikams buvo suteiktos bendrosios socialinės paslaugos, šias šeimas pastoviai aplankydavo socialiniai darbuotojai, 99 šeimoms suteiktos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos.

Socialinių paslaugų centre veikiantis vaikų dienos centras 45 vaikų iš socialinės rizikos šeimų suteiktos maitinimo, sociokultūrinės, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas. Veikia pagyvenusių žmonių dienos centras, kurį lanko daugiau nei 40 pagyvenusių žmonių.

Rajone veikia biudžetinė įstaiga Salako bendruomenės centras, kuris teikia socialines paslaugas visiems asmenims, gyvenantiems vienoje bendruomenėje. Centre veikia stacionari globos įstaiga, teikiamos ilgalaikės socialinės globos paslaugos. 2008 metais stacionarioje globos įstaigoje gyveno 30 asmenų, 305 žmonėms suteiktos informavimo, konsultavimo, sociokultūrinės, asmens higienos ir priežiūros paslaugos. 2008 m. Salako bendruomenės centre 35 socialinės rizikos šeimų vaikams ir jų tėveliams buvo suteiktos socialinių, buitinių, higieninių įgūdžių ugdymo paslaugos ir psichologo konsultacijos, vykdant projektą „PADEK SAU“, kurį finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Socialines paslaugas rajono gyventojams teikė ir nevalstybinės neįgaliųjų asociacijos - Zarasų rajono neįgaliųjų draugija, Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga, Panevėžio aklujų ir silpnaregių centro sąjungos Zarasų skyrius. Jos turi savo paslaugų centrus: teikia neįgaliesiems bei socialiai remtiniams žmonėms bendrąsias socialines paslaugas, sociokultūrinės, asmens higienos ir priežiūros paslaugas, darbinio užimtumo, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas.

Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų Viltis“ dirba su šeimomis, auginančiomis neįgalius vaikus ir jaunuolius. Bendrija „Zarasų Viltis“ teikia teisių atstovavimo, informavimo ir konsultavimo paslaugas, trumpalaikės socialinės globos „laiko atokvėpio“ paslaugas bei sociokultūrinės paslaugas. Šiomis paslaugomis naudojasi 29 šeimos auginančios vaikus ir jaunuolius su negalia.

Savivaldybė 4 neįgaliųjų nevalstybinėms asociacijoms finansuoti per programas 2008 m. skyrė 60,5 tūkst. Lt.

Buvo stengiamasi, kad žmonės kuo ilgiau gyventų jiems įprastoje aplinkoje, savo namuose. Asmenys, kurie savarankiškai negalėjo gyventi, buvo siunčiami į stacionarias globos įstaigas. Per ataskaitinį laikotarpį 20 rajono gyventojų apgyvendinti stacionariose globos įstaigose. 5 rajono neįgaliems buvo pritaikytas būstas, kad jie galėtų išvykti iš namų, aktyviai dalyvautų visuomenės gyvenime.

Taigi, senyvo amžiaus asmenys ir asmenys su negalia bei jų šeimos, socialinės rizikos šeimos ir juose augantys vaikai, socialinės rizikos suaugę asmenys yra pagrindiniai paslaugų gavėjai Zarasų rajone. Ateityje reikės didesnę dėmesį skirti socialinių paslaugų prieinamumui asmenims su psichine negalia, visų socialinių grupių asmenims, gyvenantiems kaimo vietovėse, įkurti Krizių centrą asmenims, patyrusiems smurtą šeimose.

Pagal socialinių paslaugų poreikio vertinimą įvairioms gyventojų grupėms, Zarasų rajone būtina plėsti nestacionarių socialinių paslaugų teikimą.

2008 metais nepakankamai dėmesio buvo skiriama socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo bei gerinimo sistemai kurti. Liko neįgyvendintas socialinių paslaugų efektyvumo ir kokybės vertinimo sistemos sukūrimas. Taip pat reikia tobulinti poreikio socialinėms paslaugoms vertinimo sistemą bei toliau didinti teikiamų socialinių paslaugų įvairovę bei apimtis.

III. UŽDAVINIAI IR PRIEMONIŲ PLANAS

9. Prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys

Planuojamam laikotarpiui numatomos **prioritetinės žmonių socialinės grupės**, kurioms reikalinga teikti ar plėsti socialines paslaugas:

1. Socialinės rizikos šeimos ir jų vaikai.
2. Socialinės rizikos suaugę asmenys.
3. Pagyvenę ar asmenys su sunkia negalia.
4. Nepakankamas pajamas turintys ir skurstantys asmenys ir jų šeimos.
5. Įvairių negalią turintys asmenys.

Numatomos **prioritetinės socialinės paslaugos**

1. Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas (dienos centrų plėtra seniūnijose).
2. Pagalbos namuose paslaugų plėtra, dienos socialinė globa asmens namuose.
3. Socialinės priežiūros paslaugų plėtra, tarp jų intensyvi krizių įveikimo pagalba.
4. Bendrųjų socialinių paslaugų plėtra.

10. Priemonių planas

Tikslas. 1. Plėtoti socialinių paslaugų, pritaikytų rajono gyventojų poreikiams, sistemą.				
Uždaviniai	Priemonės	Lėšos, tūkst.Lt,	Atsakingi vykdytojai	Laukiamas rezultatas
1	2	3	4	5
1.Plėsti nestacionarių socialinių paslaugų teikimą	1.1. Didinti pagalbos į namus paslaugų apimtį Zarasų mieste ir seniūnijose.	377,1	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius
	1.2. Plėsti pagyvenusių žmonių dienos centro veiklą.	1,9	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius
	1.3.Šeimos paramos tarnyboje teikti socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugas.	265,6	Valstyb. biudžeto tikslinė dotacija	Rajono savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras

2. Didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir gerinti jų kokybę	1.4. Organizuoti paslaugas skurdžiai gyvenančioms šeimoms, vaikams ir asmenims.	16,9	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras, Salako bendruomenės centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius
	1.5. Užtikrinti trumpalaikę socialinę globą soc. rizikos asmenims, įkuriant nakvynės namus	63,2	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius
	1.6. Plėsti vaikų dienos centro veiklą seniūnijose	144,7	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras Salako bendruomenės centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	1.7. Įkurti šeimos krizių centrą	705,0, iš jų: 600,0- ES lėšos	Rajono savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	2.1. Organizuoti ir teikti socialines paslaugas seniūnijose, užtikrinti jų teikimą	578,6	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras Salako bendruomenės centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	2.2. Kelti socialinių darbuotojų kvalifikaciją	3,0	Rajono savivaldybės administracija, Salako bendruomenės centras	Darbuotojų skaičius

	2.3. Užtikrinti asmenims su sunkia negalia dienos, trumpalaikę ir ilgalaikę socialinę globą namuose ir institucijoje	164,3 Valstyb. biudžeto tikslinė dotacija	Rajono savivaldybės administracija,	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	2.4. Užtikrinti senyvo amžiaus asmenims trumpalaikę ir ilgalaikę socialinę globą institucijoje	130,0	Rajono Savivaldybės administracija,	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	2.5. Užtikrinti vaikams, likusiems be tėvų globos trumpalaikę ir ilgalaikę socialinę globą institucijoje	450,0	Rajono Savivaldybės administracija	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
3. Skatinti ir remti nevalstybinių socialinio sektoriaus asociacijų veiklą, rūpintis neįgaliųjų integracija į visuomenę	3.1. Aprūpinti neįgalius techninėmis pagalbos priemonėmis	3,0	Rajono Savivaldybės administracija, Socialinių paslaugų centras	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	3.2. Vykdyti būsto pritaikymo neįgaliams darbus	20,0	Rajono Savivaldybės administracija	Suteiktų paslaugų/gavėjų skaičius.
	3.3. Remti rajono nevalstybinių asociacijų veiklą, teikiant socialines paslaugas neįgaliams	60,5	Rajono Savivaldybės administracija, nevalstybinės asociacijos	Remiama 4 nevalstybinių asociacijų veikla
4. Naudoti vieningą pinigines socialines	4.1. Nuolatinis duomenų atnaujinimas bei tikslinimas	-	Rajono Savivaldybės administracija	Išsami socialinė paramos duomenų bazė

paramos ir socialinių paslaugų gavėjų duomenų bazę	bendroje informacinėje socialinės paramos gavėjų duomenų bazėje			
5. Teikiant socialines paslaugas bei gerinant paslaugų kokybę bendradarbiauti su nevalstybinėmis organizacijomis, sveikatos priežiūros įstaigomis ir kitomis institucijomis	5.1. Rinkti bei sisteminti informaciją apie rajone veikiančias nevyriausybinės socialines paslaugas teikiančias įstaigas	-	Rajono Savivaldybės administracija	Sukaupta bei susisteminta informacija
	5.2. Organizuoti NVO, kitų socialinių paslaugų teikėjų bei savivaldybės atstovų „Apskrito stalo“ diskusijas rajone teikiamų socialinių paslaugų infrastruktūros plėtojimo klausimais	-	Rajono Savivaldybės administracija	Suorganizuotos diskusijos
	5.3. Sukurti ir plėtoti slaugos ir socialinių paslaugų (ilgalaikės priežiūros paslaugų) bendro teikimo sistemą	-	Rajono Savivaldybės administracija, Zarasų pirminės sveikatos priežiūros centras	Patvirtintas Slaugos ir socialinių paslaugų bendro teikimo tvarkos aprašas; suteiktų ilgalaikės priežiūros paslaugų skaičius
6. Vykdyti informacijos apie socialines paslaugas ir socialinių paslaugų teikėjus sklaidą	6.1. Nuolat konsultuoti gyventojus socialinių paslaugų klausimais	-	Rajono Savivaldybės administracija	Nuolat vykdomos konsultacijos
	6.2. Teikti aktualią informaciją gyventojams pasinaudojant masinės	-	Rajono Savivaldybės administracija	Informacija masinės informacijos priemonėse

	informacijos priemonėmis (savivaldybės internetine svetaine, spauda, televizija ir kt.)			
--	---	--	--	--

11. Regioninių socialinių paslaugų poreikis 2009 m.

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų rūšys pagal žmonių socialines grupes	Socialinės globos įstaiga	Mastas (vietų sk.)
1	2	3	4
1.	Ilgalaikė socialinė globa	1. Vaikų globos namai 2. Senų žmonių globos įstaiga 3. Žmonių su negalia globos įstaiga 4. Vaikų ir jaunimo su proto negalia globos įstaiga	12 11 4 2
2.	Trumpalaikė socialinė globa	Vaikų globos namai	6
3.	Kitos socialinės paslaugos (įrašykite)		

IV. FINANSAVIMO PLANAS

12. Socialinių paslaugų finansavimo šaltiniai

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų finansavimo šaltiniai	Pagal faktines išlaidas	Pagal planines išlaidas	
		praėję metai	einamieji metai	ateinantys metai
1	2	3	4	5
1.	Savivaldybės biudžeto išlaidos socialinėms paslaugoms, tūkst. Lt	1561,9	1822,9	1973,0
1.1.	palyginti su bendru savivaldybės biudžetu, proc.	3,0	3,3	3,2
2.	LR valstybės biudžeto specialiosios tūkslinės dotacijos, tūkst. Lt	871,1	1081,7	1130,0
	iš jų:			
2.1.	socialinės rizikos šeimų socialinei priežiūrai organizuoti	224,4	265,6	270,0
2.2.	asmenų su sunkia negalia socialinei globai organizuoti	55,8	164,3	170,0
2.3.	vaikų globos (rūpybos) išmokoms	590,9	651,8	690,0
3.	ES struktūrinių fondų lėšos, tūkst. Lt	-	600,0	-

1	2	3	4	5
4.	Asmenų mokėjimai už socialines paslaugas, tūkst. Lt	154,8	200,0	240,0
5.	Kitos lėšos, tūkst. Lt	-	105,0	-
	Iš viso, tūkst. Lt	2587,8	3809,6	3343,0

12.1. Socialinių paslaugų finansavimo šaltinių įvertinimas

Įvertinus socialinių paslaugų finansavimo šaltinius, galima teigti, kad kasmet rajono savivaldybės biudžete numatoma išlaidų socialinėms paslaugoms. 2009 m. yra numatomas padidėjimas + 261,0 tūkst. Lt, lyginant su praėjusių metų faktinėmis išlaidomis.

2009 m. yra skirtos valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos socialinės rizikos šeimų priežiūrai ir asmenų su sunkia negalia socialinei globai organizuoti 429,9 tūkst. Lt.

13. Socialinių paslaugų finansavimo iš savivaldybės biudžeto būdai

Eil. Nr.	Finansavimo būdai	Lėšos (tūkst. Lt arba proc.)	
		praėję metai	einamieji metai
1.	Socialinių paslaugų pirkimas	-	-
2.	Tiesioginis socialinių paslaugų įstaigų finansavimas	798,8	908,7
	Iš jo:		
2.1.	savivaldybės pavaldumo įstaigoms	328,6	328,7
2.2.	apskričių viršinininkų įstaigoms (regioninių socialinių paslaugų įstaigoms) pagal lėšų kompensavimo sutartis	470,2	580,0
2.3.	nevyriausybinių organizacijų įstaigoms pagal lėšų kompensavimo sutartis	-	-
3.	Savivaldybės biudžeto lėšos, skirtos nevyriausybiniams organizacijoms	60,5	60,5
4.	Finansavimas vykdant socialinių paslaugų programas	702,6	853,7
	Iš viso:	1561,9	1822,9

14. Lėšos, reikalingos žmoniškųjų išteklių plėtrai

Zarasų rajono savivaldybėje veikiančių socialinių paslaugų įstaigų socialinių darbuotojų ir socialinių padėjėjų kvalifikacijai kelti bus reikalinga 3,0 tūkst. Lt.

2008 m. Salako bendruomenės centre įsteigti slaugytojo ir slaugytojo padėjėjo etatai.

15. Savivaldybės finansinių galimybių palyginimas su numatytu priemonių finansavimu

2008 m. Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos teikimo programoje numatytos priemonės yra finansuojamos iš savivaldybės biudžeto ir valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos.

Atlikus socialinių paslaugų poreikio skirtingoms žmonių grupėms analizę, 2009 metais

iš Zarasų rajono savivaldybės biudžeto numatoma skirti 1822,9 tūkst. Lt. Nors socialinėms paslaugoms skiriama biudžeto dalis yra 25 proc. didesnė negu 2008 metais, ji nėra pakankama kad visiškai patenkintų esamus gyventojų poreikius. Reikės plėsti socialinių paslaugų rūšis, apibrėžtas Socialinių paslaugų kataloge. Savivaldybės finansinės galimybės, kaip ir daugelyje Lietuvos savivaldybių, yra ribotos, todėl socialinių paslaugų gyventojams teikimas organizuojamas atsižvelgiant į prioritetines socialinių paslaugų gavėjų grupes, numatytas socialinių paslaugų plano 9 punkte.

15. 1. Savivaldybės organizuojamų socialinių paslaugų įvertinimas

Zarasų rajono savivaldybėje kintant demografinėi situacijai, didėjant socialinių paslaugų poreikiui, organizuojamų socialinių paslaugų nepakanka ar jos neteikiamos atskiroms gyventojų grupėms. Šiuo metu Zarasų rajono savivaldybėje teikiamos šios socialinės paslaugos:

1. Bendrosios socialinės paslaugos:
  - informavimo,
  - konsultavimo,
  - tarpininkavimo ir atstovavimo,
  - maitinimo organizavimo,
  - aprūpinimo būtiniaisiais drabužiais ir avalyne,
  - transporto organizavimo,
  - sociokultūrinės,
  - asmens higienos ir priežiūros organizavimo.
2. Specialiosios socialinės paslaugos:
  - pagalba į namus,
  - socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas,
  - dienos socialinė globa asmens namuose,
  - trumpalaikė socialinė globa,
  - ilgalaikė socialinė globa.

Rajone socialinės paslaugos pagal poreikius atskiroms socialinėms žmonių grupėms yra teikiamos nepakankamai ar organizuojama jų mažiau nei nustato šalies socialinių paslaugų išvystymo normatyvai, tačiau rajone veikiančios socialinių paslaugų įstaigos ir 2009 m. teiks socialines paslaugas toms gyventojų grupėms, kuriems socialinių paslaugų poreikis nustatytas, tačiau jos teikiamos nepakankamai, t.y.:

1. Socialinės rizikos suaugusiems asmenims – laikino apnakvindinimo, asmeninės higienos ir priežiūros, aprūpinimo drabužiais ir avalyne paslaugos.
2. Socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams – teikti socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugas, plečiant vaikų dienos centrų veiklą seniūnijose.

3. Asmenims su sunkia negalia - dienos socialinės globos paslaugas jų namuose.

Socialinių paslaugų centre dirba 10 socialinės priežiūros darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis. Šiai gyventojų grupei išsiplės socialinių paslaugų teikimas. Seniūnijose dirba socialinio darbo organizatoriai, socialinės priežiūros darbuotojai darbui su socialinės rizikos šeimomis, lankomosios priežiūros darbuotojai, kurie rūpinasi įvairiomis gyventojų grupėmis, sprendžia jų socialines problemas. Tačiau kaimo vietovėse būtina plėsti nestacionarias socialines paslaugas aukščiau išvardintoms gyventojų grupėms.

Bus plečiamos pagalbos į namus paslaugos seniems ir pagyvenusiems asmenims, kurie iš dalies gali savimi pasirūpinti, plečiama pagyvenusių žmonių ir vaikų dienos centrų veikla seniūnijose, siekiant sumažinti senų žmonių socialinę atskirtį, vykdant neįgalių žmonių integraciją į visuomenę, dirbant prevencinį darbą su socialinės rizikos šeimomis bei asmenimis.

Salako bendruomenės centro trumpalaikės ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos teikiamos visiems rajono gyventojams. Socialinių paslaugų tarnyba bendrąsias socialines

paslaugas teikia Salako bendruomenės gyventojams. Šios paslaugos organizuojamos atsižvelgiant į bendruomenės narių poreikį.

2008 m. Salako bendruomenės centre įsteigti slaugytojo ir slaugytojo padėjėjo etatai. Centro senelių globos namuose pagerėjo teikiamų socialinės globos paslaugų kokybė.

2007 m. Salako bendruomenės centras įsigijo transporto priemonę, todėl gali užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą atokiose kaimo vietovėse gyvenantiems žmonėms.

NVO asociacijos aktyviai teiks sociokultūrinės paslaugas neįgaliesiems asmenims, organizuos pagalbą namuose ir asmens priežiūros ir higienos paslaugas, užimtumo ir savarankiškumo palaikymo paslaugas neįgaliesiems, sieks neįgaliųjų įtraukimo į darbo rinkos motyvacijos didinimą, saviraiškos didinimo užimtumą.

Lyginat su ankstesniais metais, savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikiai yra tenkinami geriau, tačiau vis dar nepakankamai. Pažymėtina, jog į socialinių paslaugų teikimą aktyviau įsitraukė ir rajone veikiančios nevyriausybinės organizacijos, tačiau šių organizacijų iniciatyvos dar labai trūksta kaimiškose rajono vietovėse. Šiuo metu kaimo ir mažų miestelių gyventojai turi mažiau galimybių gauti reikiamas socialines paslaugas, šiose vietovėse trūksta įvairesnių visų socialinių grupių poreikius atitinkančių socialinių paslaugų.

V. PLĖTROS VIZIJA IR PROGNOZĖ

16. Socialinių paslaugų plėtros vizija

Socialinių paslaugų plėtros vizija - teikti socialines paslaugas ir kitokią socialinę paramą rajono gyventojams, kuriems būtina pagalba, užtikrinant orumo nežeminančias gyvenimo sąlygas ir tenkinant jų būtiniausius poreikius.

Išplėtotas socialinių paslaugų tinklas tenkins visų bendruomenės narių poreikius socialinėms paslaugoms, sumažės savireguliacijos, savipagalbos, socialinės atskirties ir užimtumo problemos. Didėjanti socialinių darbuotojų darbo patirtis ir kompetencija, pagerins teikiamų socialinių paslaugų kokybę.

17. Prognozuojamos socialinės paslaugos

Zarasų rajono savivaldybėje prognozuojama teikti ar plėsti šias socialinių paslaugų rūšis:

1. Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugų kokybės gerinimas, krizių centrų paslaugos.
2. Pagalbos namuose paslaugų plėtra
3. Dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose
4. Plėsti socialinių paslaugų teikimą skurdžiai gyvenantiems asmenims.
5. Nestacionarių socialinių paslaugų plėtra, ypač kaimo vietovėse gyvenantiems asmenims.
6. Neįgaliųjų dienos užimtumo centruose paslaugų teikimas.

Teikiant paslaugas gyventojams, svarbu orientuotis į paslaugų kompleksškumą, bendradarbiavimą bei komandinį darbą, paslaugų teikimą derinti su kitomis socialinės ir sveikatos apsaugos formomis. Todėl viena iš prioritetinių socialinių paslaugų plėtros krypčių yra ilgalaikės priežiūros paslaugų, kaip jos apibrėžtos LR Sveikatos ir LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrų bendru įsakymu patvirtintame Slaugos ir socialinių paslaugų bendro tekimo tvarkos apraše, teikimo sistemos sukūrimas bei šių paslaugų teikimas rajono gyventojams, kuriems nustatytas šios paslaugos poreikis.

18. Savivaldybės biudžeto augimo perspektyva ir numatomas pokytis

Atsižvelgiant į savivaldybės biudžeto galimybes, per ateinančius 3 metus numatoma

didinti savivaldybės biudžeto dalį, skiriamą socialinėms paslaugoms nuo 0,5 iki 1 proc. Galimybės papildomai finansuoti socialines paslaugas padidėtų, jei būtų plėtojama asmenų mokėjimo už socialines paslaugas tvarka.

19. Išteklių prognozė ateinantiems 3 metams

Tikslu siekti geresnio socialinių paslaugų poreikio tenkinimo, rajone numatoma plėsti socialinių paslaugų rūšis pagal Socialinių paslaugų katalogą toms gyventojų grupėms, kurioms socialinių paslaugų poreikis nepatenkintas ar iš dalies tenkinamas, numatomas socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, numatoma daugiau lėšų gauti iš kitų šaltinių.

20. Siūlomos plėsti regioninės socialinės paslaugos, jų rūšys ir prognozuojamas mastas

Socialinių paslaugų rūšys (nurodomos pagal žmonių socialines grupes)	Mastas (vietų skaičius)
Trumpalaikės socialinės globos paslaugos socialinės rizikos asmenims (psichologinės ir socialinės reabilitacijos įstaigose)	4

VI. PLANO ĮGYVENDINIMO PRIEŽIŪRA

21. Socialinių paslaugų plano įgyvendinimo priežiūros vykdytojai

Socialinių paslaugų planą įgyvendina rajono Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyrius, kuris atsakingas už socialinių paslaugų organizavimo administravimą kartu su kitais savivaldybės administracijos padaliniais ir socialinių paslaugų įstaigų atsakingais asmenimis.

22. Socialinių paslaugų plano įgyvendinimo priežiūros etapai ir įvertinimo rezultatai

Socialinių paslaugų planas vertinamas mažiausiai vieną kartą per metus. Bus teikiamos ataskaitos apie įvykdymą ir aptarti plano įgyvendinimo rezultatai kartu su rajono Socialinių paslaugų įstaigų vadovais, nevalstybinių asociacijų atstovais bei atsakingais už socialinių paslaugų plano vykdymą ir priežiūrą. Vertinama plano įgyvendinimo eiga, aptariamose iškilusios kliūtys, atsiradusios siekiant numatytų tikslų ir uždavinių, ieškoma galimų alternatyvių sprendimų.

23. Pasiektų rezultatų, tikslų ir uždavinių analizė, numatytų vykdyti priemonių efektyvumas

Atliekant pasiektų rezultatų, tikslų ir uždavinių analizę, atsižvelgiant į pateiktas ataskaitas, bus įvertinti kintantys veiksniai ar susidariusios aplinkybės, turinčios įtakos socialinių paslaugų plano įgyvendinimui, susirinkimu metu bus aptariama ar tenkinamas socialinių paslaugų poreikis įvairių socialinių grupių asmenims, ar visos plane numatytos priemonės įgyvendintos. 2009 m. planuojame atlikti socialinių paslaugų gavėjų apklausą dėl teikiamų paslaugų kokybės, poreikio tenkinimo ir kt. Socialinių paslaugų plano įgyvendinimo priežiūra bei kontrolė derinama su savivaldybės strateginio plano įgyvendinimo priežiūros procedūra ir tvarka.

Įgyvendinus socialinių paslaugų planą, jo įvykdymo rezultatai bus skelbiami rajono interneto tinklalapyje.
